

УДК 336.64

СУЧАСНІ ОСОБЛИВОСТІ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Герасименко Аліна Валеріївна,
аспірант Університету банківської справи

e-mail: alina91herasymenko@gmail.com; ORCID ID: 0000-0001-6942-7211

Анотація. Економічне призначення банківського посередництва розкривається у фінансовому обслуговуванні галузей матеріального виробництва, опосередковано переслідуючи пріоритет нарощування і оптимального використання виробничого та економічного потенціалу промисловості, що на основі зворотних зв'язків позитивно впливає як на обидві сторони відносин, так і на соціально-економічний розвиток країни в цілому. Основною проблемою значної кількості підприємств промислового сектору є застаріла матеріально-технічна база, яка слугує для них «якорем», та унеможливорює повноцінне розкриття виробничого та економічного потенціалу, стає на заваді випуску конкурентоспроможної продукції. Так, поточну модель розвитку вітчизняних промислових підприємств можна охарактеризувати як «пастку», адже на тлі загальносвітових трендів розвинених країн — розвитку нових прогресивних технологій та інновацій, зростання частки наукоємних виробництв, домінування у їхній структурі п'ятого технологічного укладу, — в основі вітчизняної промисловості залишаються галузі, орієнтовані на низькотехнологічне виробництво та експорт сировини. Вихід з цієї ситуації, передусім, вбачається у забезпеченні відповідного рівня фінансування потреб промислового сектору. Проте сучасні соціально-економічні тенденції сприяють формуванню особливого економічного середовища, яке здійснює свій вплив на сучасний стан та умови співпраці банків і промисловості.

Розглянуто поточну ситуацію у промисловому секторі економіки України, обґрунтовується потреба у збільшенні обсягів кредитування промисловості банками, висвітлено ключові тенденції фінансування потреб промислового сектору України, а також виокремлено проблеми і загальні перспективи розвитку сегмента банківського кредитування промислових підприємств.

Ключові слова: реальний сектор, промислові підприємства, фінансування промислових підприємств, інвестиції, банки, банківське кредитування.

Формул: 0; рис.: 1; табл.: 1; бібл.: 15.

MODERN PECULIARITIES OF BANK LENDING TO INDUSTRIAL ENTERPRISES

Herasymenko Alina,
Ph. D. student of Banking University

e-mail: alina91herasymenko@gmail.com; ORCID ID: 0000-0001-6942-7211

Abstract. In economic terms, banks must work closely with the branches of material production. The main task of this partnership is to increase and optimize the use of production and economic potential of industry. Such cooperation has a positive impact on both sides of the partnership and on the socio-economic development of the country as a whole. A common problem of a large number of enterprises in the industrial sector is the outdated material and technical base, which is the «anchor» that restrains their development. Such a state of material and technical base makes it impossible to fully disclose the production and economic potential of enterprises in the industrial sector and hinders the production of competitive products. Thus, the current model of development of domestic industrial enterprises, in general, can be described as a «trap»: against the background of global trends in developed countries (the development of new advanced technologies and innovations, increasing the share of science-intensive industries, the dominance of the fifth technological structure in their structure) domestic industry is based on low-tech production and export of raw materials. Stagnation in the industrial sector is emerging as a new threatening reality. This will have consequences for both the related industries and the financial sector, and especially for banks, as industrial enterprises account for a significant share of banks customer base. The way out of this situation is, first of all, is in providing the appropriate level of funding for the industrial sector. At the same time, modern socio-economic trends contribute to the formation of a special economic environment that has an impact on the current state and conditions of cooperation between banks and industry.

The article considers the current situation in the industrial sector of Ukraine, substantiates the need to increase lending to industry by banks, reveals key trends in financing the needs of the industrial sector of Ukraine, and identifies problems and general prospects for bank lending to industrial enterprises.

Keywords: real sector of the economy, industrial enterprises, financing of industrial enterprises, investments, banks, bank lending.

JEL Classification G21

Formulas: 0; fig.: 1; tabl.: 1; bibl.: 15.

СОВРЕМЕННЫЕ ОСОБЕННОСТИ БАНКОВСКОГО КРЕДИТОВАНИЯ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

Герасименко Алина Валерьевна,

аспирант Университета банковского дела

e-mail: alina91herasymenko@gmail.com; ORCID ID: 0000-0001-6942-7211

Аннотация. По своей экономической сущности банки должны тесно сотрудничать с отраслями сферы материального производства, поскольку главной задачей этих партнерских отношений является наращивание и оптимальное использование производственного и экономического потенциала промышленности, что имеет позитивное влияние и на стороны партнерства, и на социально-экономическое развитие страны в целом. Общая проблема существенного числа предприятий промышленного сектора — устаревшая материально-техническая база, которая является для них «якорем» и делает невозможным полноценное раскрытие их производственного и экономического потенциала, препятствует производству конкурентоспособной продукции. Текущую модель развития отечественных промышленных предприятий, в общем виде, можно охарактеризовать как «ловушку», поскольку на фоне общемировых трендов развитых стран — активного развития прогрессивных технологий и инноваций, роста доли наукоемких производств, доминирование в их структуре пятого технологического уклада, — в основании отечественной промышленности остаются отрасли, ориентированные на низкотехнологичное производство и экспорт сырья. Выход из этой ситуации, главным образом, представляется в обеспечении должного уровня финансирования потребностей промышленности. В то же время современные социально-экономические тенденции способствуют образованию особой экономической среды, которая осуществляет влияние на современное состояние и условия сотрудничества банков и промышленности.

Рассмотрена современная ситуация в промышленном секторе экономики Украины, обосновывается необходимость в увеличении объемов банковского кредитования промышленности, раскрыты ключевые тенденции финансирования потребностей промышленного сектора Украины, а также выделены проблемы и общие перспективы развития сегмента банковского кредитования промышленных предприятий.

Ключевые слова: реальный сектор, промышленные предприятия, финансирование промышленных предприятий, инвестиции, банки, банковское кредитование.

Формул: 0; рис.: 1; табл.: 1; библи.: 15.

Вступ. Соціально-економічні тенденції, які на нинішній день мають місце у світі та в Україні, потребують від банків і підприємств промисловості запуску процесів трансформації та модифікації умов їхньої співпраці.

Стагнація у промисловому секторі постає новою загрозливою реальністю, яка матиме свої руйнівні наслідки як для пов'язаних галузей сфери матеріального виробництва, так і для фінансового сектору, а особливо для обслуговуючих банків, позаяк промислові підприємства займають ліву частку в їхніх клієнтських базах.

Бачення того, яким чином повинні змінитися партнерські відносини банків і промислових підприємств з огляду на сучасні економічні умови, передусім, вимагає дослідження поточної ситуації у промисловому секторі, так само як і в банківському, зокрема в сегменті банківського кредитування промисловості.

Аналіз досліджень і постановка завдання. Проблематика фінансово-кредитного забезпечення промисловості становить неабиякий науковий інтерес і щороку зростає. Значний внесок у розвиток цієї проблематики здійснили такі вчені, як: А. А. Пересада, Т. В. Майорова, Т. С. Смовженко, А. Я. Кузнецова, Б. І. Пшик, М. І. Хмелярчук, Т. В. Щетилова, А. П. Вожжов, О. Д. Вовчак, А. С. Тюніна, В. Г. Золоторогов, Т. М. Толстих, І. Я. Лукасевич, Н. Я. Юрків, Д. М. Гладких, О. В. Неізнестна, І. І. Пасінович, В. О. Дмитрук і багато інших.

Результатами їхніх напрацювань є ґрунтовні розробки науково-методичних і практичних аспектів банківського кредитування підприємств реального сектору. Водночас складні умови внутрішнього і зовнішнього середовища, в якому нині функціонує промисловий сектор економіки України, видозмінюють його проблеми, що потребує висвітлення та аналізу

особливостей банківського кредитування промислових підприємств на нинішній день, і, з урахуванням отриманих результатів, ідентифікації суттєвих проблем, осучаснення поглядів на шляхи їх вирішення.

Метою статті є аналіз сучасних тенденцій банківського кредитування промислових підприємств, систематизація проблем розвитку цього сегмента кредитування та окреслення перспективних шляхів їх розв'язання.

Результати дослідження. Вектор соціально-економічної політики нашої держави на нинішній день направлено на забезпечення стійких і високих темпів економічного зростання. До 2020 року діє Концепція загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості України (далі — Концепція), відповідно до якої у 2013—2020 рр. після її реалізації очікувалися такі результати: збільшення індексу промислової продукції на 2,2 відсотка щорічно, збільшення частки інноваційної продукції в питомій вазі виробництва промислової продукції до 50 відсотків, а також збільшення частки підприємств промисловості, що провадять інноваційну діяльність, до 25 відсотків [1].

Проте поточна ситуація розвитку промислового сектору інша. Так, станом на серпень 2020 року індекс промислової продукції становив 96,5 %, що є нижчим на 2,5 п. п., ніж 2013-го, а в цілому за останні 10 років цей показник зменшився на 15,7 п. п. (2010 року індекс промислової продукції становив 112,2 %) [2].

Частка інноваційної продукції в питомій вазі виробленої промислової продукції за 2019 рік становила 1,3 %, що є нижчим на 2 п. п., ніж 2013-го, та в цілому за останні 20 років зменшилась на 8,1 п. п. (2000 року цей показник становив 9,4 %) [2].

Частка підприємств промисловості, що займаються інноваційною діяльністю, 2019-го становила 13,8 %, що на 0,2 п. п. більше, ніж 2013 р., але на 1 п. п. менше, ніж 20 років тому.

Ще однією негативною тенденцією розвитку промислового сектору є стрімке збільшення частки збиткових підприємств — 39,2 % за січень — червень 2020 року [2]. Хоча за останні майже 20 років спостерігалась тенденція до зменшення частки збиткових підприємств промисловості — з 41,3 % у 2000 р. до 28,3 % у 2018 р. [2]. Це відбувалось на фоні скорочення загальної кількості суб'єктів господарювання у промисловому секторі — на 26 110 одиниць 2018 року, порівняно з 2010-м, та з їхнього числа підприємств — на 3 402 одиниці [2].

Окремо слід виділити проблему застарілої матеріально-технічної бази і ступеня зносу основних засобів вітчизняних промислових підприємств: так, з кожним роком цей показник лише зростає і, за останніми офіційними даними, 2016 року становив 69,4 % [2].

Таким чином, з одного боку, сучасний розвиток промислових підприємств засвідчує рівень завищеності

очікувань від реалізації Концепції, а з другого — глибину руйнівних наслідків фінансово-економічної кризи, результат втрати територіальної цілісності України внаслідок захоплення АР Крим Російською Федерацією і продовження воєнної агресії на Сході України, а також на фоні пандемії COVID-19.

Стосовно наслідків впливу COVID-19 на розвиток вітчизняної економіки, слід зазначити, що згідно з Консенсусом-прогнозом «Вплив COVID-19 на економіку і суспільство — постпандемічний розвиток», у найближчі два роки варто очікувати подальшого падіння промисловості: зміна індексу промислового виробництва очікується в діапазоні від -6,2 до -12 % протягом 2020 року, а 2021-го — до -5,0 %, тоді як стійке поживлення розвитку промисловості можливе з 2022 року [3].

З огляду на зазначене і для забезпечення економічного поживлення у промисловому секторі потрібно забезпечити доступ до банківських кредитів для підприємств промисловості. З одного боку, банківська система України могла б забезпечити зниження залежності промисловості від негативних наслідків впливу зовнішніх факторів шляхом кредитування галузей виробництва, але з другого — за останні роки соціально-економічної та політичної нестабільності банківський сектор також зазнав значних змін. Так, кількість діючих банків за період 2013—2020 рр., зокрема внаслідок політики Національного банку щодо очищення банківського сектору, різко змінилась: зі 179-ти банків 2013 року до 74-х станом на початок вересня 2020 року, з їхнього числа 23 банки із 100 % іноземним капіталом [4]. За той період банківський сектор подолав роки надзвичайної збитковості (2014 р. — збитки в обсязі 52,966 млрд грн, 2015 р. — 66,600 млрд грн, 2016 р. — 159,388 млрд грн, 2017 р. — 26,491 млрд грн) [4].

Починаючи з 2018 року, банки почали одержувати прибутки, зокрема, за січень — серпень 2020 року обсяг чистого прибутку банків України становить 32,641 млрд грн, частка процентних доходів у питомій вазі доходів — 58,9 % [4].

Обсяги кредитування за останній рік також зазнали позитивних змін: з початку 2020 року обсяг кредитного портфеля банківського сектору збільшився на 42,234 млрд грн, і станом на 01.09.2020 становить 1 139,828 млрд грн, з яких кредити, надані корпоративному сектору, — 869,270 млрд грн [4]. Водночас частка непрацюючих кредитів, наданих банками корпоративному сектору, залишається надзвичайно високою: станом на 01.09.2020 — 53,56 % (при цьому частка непрацюючих кредитів, наданих банками фізичним особам, становить 35,92 %) [4].

Розглянемо ситуацію в сегменті банківського кредитування промислових підприємств (табл.).

Динаміка кредитів наданих банками у промисловість у 2013—2020 рр.

№ пор.	Кредити надані	Темпи приросту, %						
		2014/ 2013	2015/ 2014	2016/ 2015	2017/ 2016	2018/ 2017	2019/ 2018	2020*/ 2019
1.	Кредити, надані нефінансовим корпораціям, усього	12,57	1,15	4,36	0,95	3,59	-13,39	4,65
2.	Кредити, надані у промисловість, у т. ч.:	28,50	4,61	7,51	0,53	4,89	-13,71	6,81
2.1.	Добувна промисловість	14,50	-10,51	1,23	-56,35	36,63	-31,23	33,64
2.2.	Переробна промисловість	35,33	5,64	5,13	-0,34	2,86	-15,75	1,51
2.3.	Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	6,27	9,07	26,71	31,37	10,33	-3,50	20,80
2.4.	Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	-2,77	-1,03	-3,68	-5,46	-50,83	12,02	-28,95

* Станом на 31.08.2020.

Примітка. Обчислено за [4].

Як видно з *табл.*, динаміка банківського кредитування промисловості є неоднорідною: з 2014 року спостерігається спадний характер кредитування промислових підприємств, який сягнув піку 2019-го — обсяг кредитування промисловості зменшився на 13,71 %, найбільше в добувній промисловості — на 31,23 %. З початку 2020 року спостерігається слабке поживлення: у цілому на 6,81 %. Слід також зазначити, що частка кредитів, наданих у промисловість, у питомій вазі кредитного портфеля банків за період 2013—2020 рр. збільшилась на 6,54 п. п. і станом на 31.08.2020 становить 33 % [4]. Так, з одного боку, аналіз поточної ситуації вказує на позитивні тенденції в сегменті банківського кредитування промисловості, але з друго-

го — обсяг непрацюючих кредитів, наданих банками промисловим підприємствам, свідчить про зворотне. Зокрема, станом на 31.08.2020 частка непрацюючих кредитів у загальному обсязі наданих кредитів промисловості становить 50,78 %.

Стосовно галузевого розбиття, то ситуація така: добувна промисловість — 53,38 %, переробна промисловість — 63,24 %, постачання електроенергії, газу, пари і кондиційованого повітря — 18,68 %, а також водопостачання, каналізація, поводження з відходами — 51,21 % [4].

Неоднозначна ситуація спостерігається в динаміці відсоткових ставок за новими банківськими кредитами для підприємств (*рис.*).

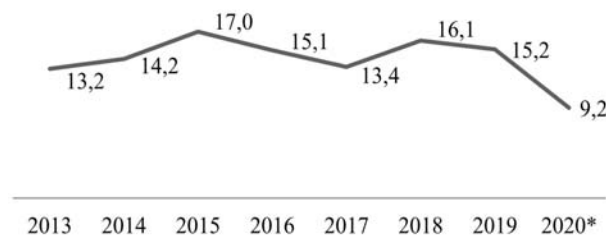

Рис. Середньозважені відсоткові ставки за новими банківськими кредитами, наданими нефінансовим корпораціям у 2013—2020 рр., %

* Станом на 31.08.2020.

Джерело: [4].

З *рис.* видно, що з 2013 року спостерігається зниження середньозважених відсоткових ставок за новими банківськими кредитами, наданими нефінансовим корпораціям. Тенденція до стрімкого зниження відсоткових ставок за новими кредитами підприємствам бере початок із січня 2020 року (у цілому, зменшення на 2,7 п. п. — з 11,9 % у січні до 9,2 % у серпні), і мала місце на фоні зниження облікової ставки Національного банку України, яке планомірно розпоча-

лось із квітня 2019 року (із 17,5 % станом на 26.04.2019 до 6 % станом на 04.09.2020) [4]. Водночас ставки за новими кредитами для підприємств промисловості суттєво не змінилися і станом на 31.08.2020 є такими: для підприємств добувної промисловості — 12,31 % у національній валюті та 5,98 % в іноземній валюті; для переробної промисловості — 12,86 і 5,76 % відповідно; для суб'єктів постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря — 13,25 та 5,81 % відповідно,

а також для суб'єктів водопостачання, каналізації, поводження з відходами — 19,94 і 7,48 % відповідно [4].

На підставі вищезазначеного, можемо зробити висновки, що ситуація з кредитуванням промислових підприємств залишається напруженою, а з огляду на те, що банківський та промисловий капітал є тісно пов'язаними, перегляд умов співпраці банків та промисловості вбачається необхідним кроком у напрямі активізації розвитку цих секторів вітчизняної економіки.

На нашу думку, комплексною проблемою, що стримує розвиток сегмента банківського кредитування промисловості на нинішній день, є формування «замкненого кола», у якому перебуває значна частина вітчизняних промислових підприємств. Зокрема, результати проведеного дослідження засвідчують, що у сучасних реаліях підприємства промисловості є обмеженими у власних коштах, дуже часто — неплатоспроможними, і в цілому відчувають гостру недостатність фінансування інвестиційно-інноваційної діяльності [5; 6]. З другого боку, слабка динаміка банківського кредитування підприємств промисловості і збільшення частки недіючих кредитів не сприяє збільшенню прибутковості банків, тому що це створює додаткові ризики і навантаження на банківський капітал. Для компенсації банки формують відповідні відсоткові ставки за кредитами, які розцінюються підприємствами як високі. Проблема високої вартості кредитів для промисловості також зазначена в Концепції загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості України і визначається однією із причин несприятливого середовища для розвитку промислового сектору [1].

Таким чином, сформувалося замкнене коло: за наявного рівня відсоткових ставок для промисловості відбувається перекачування доходу від промислового підприємства-позичальника до банку-кредитора, що погіршує фінансовий стан підприємства-позичальника та унеможливорює ефективне засвоєння кредитних коштів.

З огляду на зазначене, не можна стверджувати, що промисловість в Україні розвивається за рахунок банківського сектору. Постає очевидним, що без участі держави на нинішній день активізації розвитку промисловості за сприяння банківського кредитування не відбуватиметься. Концепції щодо стимулювання розвитку промислового сектору України, які ухвалюються державою, зокрема чинна Концепція загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості України на період до 2020 року, а також решта, які ухвалювали в минулому (Концепція державної промислової політики України від 29 лютого 1996 р. № 272 [7], Концепція державної промислової політики від 12 лютого 2003 р. № 102/2003 [8], Концепція проекту загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2017

року від 9 липня 2008 р. № 947-р [9] та ін.) на тлі сучасних реалій у промисловому секторі наочно демонструють рівень невідповідності між очікуваннями і можливостями щодо виходу промислових підприємств зі стану рецесії. Це означає, що існує назріла необхідність у вужчому і більш конкретному підході до розв'язання проблем промислового сектору, зокрема чіткого визначення на державному рівні ролі банківської системи і банківських кредитів у активізації розвитку промислового сектору.

У цьому контексті на увагу заслуговує досвід Іспанії, де функціонує мережа вузькоспеціалізованих державних банків (зокрема, Іпотечний банк, Промисловий банк, Банк місцевого кредитування та ін.), які разом із комерційними банками комплексно задовольняють потреби у фінансуванні розвитку реального сектору економіки, особливо тих його сфер, які є пріоритетними — мореплавання і рибальство. Окрім цього, в Іспанії створено Інститут державного кредитування з метою збалансованого розподілу фінансових ресурсів між пріоритетними галузями економіки. При цьому перевага надається тим підприємствам, які активно інвестують у наукові розробки, використовують у своєму виробництві енергоощадні технології, розширюють експорт, здійснюють внесок у захист навколишнього середовища [10].

На нашу думку, перспективним для вітчизняної економіки є поглиблення партнерства між банками і промисловими підприємствами за регіональною та галузевою ознаками. Так, у Німеччині набула поширення практика діяльності земельних банків, що перебувають у власності територій (земель), які володіють поручительствами цих земель і є відповідальними за укладеними банківськими кредитними договорами, а також випущеними облігаціями та ін. Державні гарантії зумовлюють зростання попиту на банківські кредити з боку реального сектору економіки, і саме земельні банки беруть активну участь у кредитуванні виробничих підприємств [11].

Вітчизняні економісти і науковці також роблять акцент на ключову роль держави в розв'язанні проблеми стосовно активізації банківського кредитування виробничих підприємств.

Зокрема, Н. Я. Юрків і Д. М. Гладких пропонують Національному банку України створити механізм рефінансування надійних системних банків з метою подальшого спрямування цих коштів для підприємств реального сектору. При цьому ключовим принципом цього механізму має бути залежність обсягів і вартості кредитів, наданих НБУ комерційним банкам, від обсягів та якості кредитів, що надаються банками підприємствам реального сектору економіки [12].

Схожу думку висловлює О. В. Неізнана, підкреслюючи, що головну роль у забезпеченні потужного поштовху кредитування вітчизняних підприємств банками України повинен відігравати Національний

банк через удосконалення механізму рефінансування банківських установ, а також цільового виділення НБУ ресурсів банками для забезпечення кредитування реального сектору, виважену облікову політику і стимулювання підвищення рівня капіталізації банківського сектору [13].

І. І. Пасінович і В. О. Дмитрук переконані, що заходи щодо активізації банківського кредитування реального сектору економіки варто вживати на регіональному рівні. Науковці зауважують, що у Львівській області в рамках реалізації програм із підвищення конкурентоспроможності влада використовує такий фінансовий інструмент, як відшкодування 14 % за виданими кредитами (для деревообробної, меблевої, харчової галузей), і підкреслюють доцільність залучення банків до решти місцевих ініціатив, зокрема «Львівського освітньо-промислового хабу» — чотиристороннього проекту, в якому пов'язані освіта, наука, промисловість і влада. На думку науковців, банки повинні включатися до реалізації подібних заходів, адже із залученням науковців і освітян можуть розроблятися інвестиційні проекти і програми, а влада стимулюватиме банки кредитувати найперспективніші з них [14].

З урахуванням вищезазначеного, а також урахування сучасні особливості соціально-економічного середовища України, такі як наслідки збройної агресії на території України, економічні наслідки впливу пандемії COVID-19 тощо, ми вважаємо за доцільне виокремити такі напрями поліпшення ситуації в сегменті банківського кредитування промислових підприємств:

- удосконалення банками кредитних продуктів і послуг для промислових підприємств із більш детальним урахуванням галузевих і регіональних особливостей виробничих підприємств;
- активне інформування і залучення підприємств промисловості до участі в діючих міжнародних фінансового-кредитних програмах розвитку;
- збільшення строків кредитування підприємств для кредитів, наданих на інвестиційні цілі та капітальні витрати;
- запровадження державної програми здешевлення кредитів для галузей промислового сектору;

– з урахуванням прогнозів щодо сценарію розвитку промисловості під впливом пандемії COVID-19 на державному рівні доцільно встановити обмеження для рівня відсоткових ставок як за новими, так і за чинними банківськими кредитами для промислових підприємств, чий фінансовий стан є задовільним відповідно до внутрішніх методик банків стосовно оцінки кредитоспроможності позичальників;

– зафіксувати роль банківської системи як однієї з ключових ланок у сприянні розвитку інвестиційно-інноваційної діяльності виробничих підприємств у новій Стратегії розвитку промислового комплексу на період до 2025 року.

Висновки. У результаті проведеного дослідження можна стверджувати про високий рівень напруги в сегменті банківського кредитування промислових підприємств. З огляду на сучасні реалії та умови розвитку промисловості цей напрям кредитування залишається високоризиковим для банків, що, відповідно, відображається у вартості банківських кредитів для промислових підприємств. Попри чинну Концепцію, на нинішній день відчутної підтримки промислові підприємства з боку держави не отримують. Опосередковано дотичні до сільського господарства галузі переробної промисловості можуть брати участь у програмі здешевлення кредитів [15], зберігаються пільги для окремих галузей промисловості (зокрема, зі сплати податку на прибуток підприємств, акцизів на пальне і ПДВ), однак очікуваного ефекту для промисловості в цьому, як демонструють сучасні тенденції розвитку в зазначеному секторі, ця програма не справджує. З огляду на це і враховуючи світовий досвід, можна стверджувати, що без належної державної підтримки активізація банківського кредитування промислових підприємств в Україні не вбачається можливою.

На нашу думку, така підтримка має бути комплексною і виражатись у запровадженні спеціальних державних програм стосовно здешевлення кредитів для галузей промислового сектору, а також у політиці Національного банку України стосовно рефінансування надійних системних банків для подальшого фінансового забезпечення потреб підприємств промислового сектору.

Список використаної літератури

1. Про схвалення Концепції Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2020 року [Електронний ресурс] : розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.07.2013 № 603-р // Законодавство України. — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/603-2013-p>.
2. Статистична інформація [Електронний ресурс] / Державна служби статистики України. — Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Вплив COVID-19 на економіку і суспільство — постпандемічний розвиток. Консенсус-прогноз [Електронний ресурс] / Департамент стратегічного планування та макроекономічного прогнозування, Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. — 2020. — Липень. — Режим доступу : <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=63a21de0-ad56-4954-bb93-1ec3d335802e&title=VipuskyvplyvCovid19-NaEkonomikuISuspilstvoPostpandemichniRozvitok-Konsensusprognoz-lipen2020->.

4. Наглядова статистика Національного банку України [Електронний ресурс] / Національний банк України. — Режим доступу : <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>.
5. Гуца А. В. Фінансове забезпечення інноваційної діяльності підприємств [Електронний ресурс] / А. В. Гуца, В. Г. Боронос, Ю. Ю. Романова // Ефективна економіка. — 2019. — № 11. — Режим доступу : http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2019/174.pdf.
6. Руденко І. В. Фінансове забезпечення інноваційної діяльності підприємств України [Електронний ресурс] / І. В. Руденко, Н. О. Постольна, О. М. Голованова, Т. М. Приходько, В. П. Золото-верха // Науковий журнал «ScienceRise». — 2019. — № 5 (58). — С. 18—22. — Режим доступу : https://www.researchgate.net/publication/334159441_Financial_implementation_of_the_Ukrainian_enterprises_innovative_activities.
7. Про Концепцію державної промислової політики України [Електронний ресурс] : постанова Кабінету Міністрів України від 29.02.1996 № 272 // Законодавство України. — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/272-96-p>.
8. Про Концепцію державної промислової політики [Електронний ресурс] : Указ Президента України від 12.02.2003 № 102/2003 // Законодавство України. — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/102/2003>.
9. Про схвалення концепції проекту Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2017 року [Електронний ресурс] : розпорядження Кабінету Міністрів України від 09.07.2008 № 947-р // Законодавство України. — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/947-2008-p>.
10. Понеделко Г. Испания: слабые перспективы роста / Г. Понеделко // Мировая экономика и международные отношения. — 2011. — № 4. — С. 60—69.
11. Рахметова А. М. Концепция взаимодействия банковского и реального секторов экономики в современных условиях : дис. ... д-ра экон. наук : 08.00.10 / Айбота Муратовна Рахметова. — Москва : ФГБОУ «Финансовый университет при Правительстве Российской Федерации», 2015. — 370 с.
12. Юрків Н. Я. Розвиток банківського кредитування господарюючих суб'єктів як умова забезпечення сталого економічного зростання в Україні [Електронний ресурс] / Н. Я. Юрків, Д. М. Гладких. — 2019. — Режим доступу : <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/rozvitok-bankivskogo-kredituvannya-gospodaryuyuchikh-subektiv-yak-umova>.
13. Неизвестна О. В. Дослідження сучасного стану та інструментів фінансової підтримки підприємств з боку банківського сектору / О. В. Неизвестна // Технологический аудит и резервы производства. — 2016. — № 4/5 (30). — С. 32—36.
14. Пасінович І. І. Кредитування реального сектору економіки регіону: стан, проблеми, перспективи / І. І. Пасінович, В. О. Дмитрук // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. — 2019. — № 3 (137). — С. 42—49.
15. Державна підтримка АПК-2020: програма зі здешевлення кредитування працюватиме за трьома напрямками [Електронний ресурс] / Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. — Режим доступу : <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=409b0030-c4de-490f-8fb9-40ccdea42010&title=DerzhavnaPidtrimkaApk2020-ProgramaZiZdeshevlenniaKredituvanniaPratsiuvatimeZaTromaNapriamami>.

References

1. Kabinet Ministriv Ukrainy. (2013). Pro skhvalennia Kontseptsii Zahalnoderzhavnoi tsilivoi ekonomichnoi prohramy rozvytku promyslovosti na period do 2020 roku: rozporiadzhennia vid 17.07.2013 № 603-r [On approval of the Concept of the National Target Economic Program for Industrial Development for the period up to 2020: order dated 17.07.2013 № 603-r]. *Zakonodavstvo Ukrainy — Legislation of Ukraine*. Retrieved from <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/603-2013-r> [in Ukrainian].
2. Derzhavna sluzhby statystyky Ukrainy. (n. d.). *Statystychna informatsiia [Statistical information]*. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].
3. Departament stratehichnoho planuvannia ta makroekonomichnoho prohnouzuвання, Ministerstvo rozvytku ekonomiky, torhivli ta silskoho hospodarstva Ukrainy. (2020, July). *Vplyv COVID-19 na ekonomiku i suspilstvo — postpandemichniy rozvytok. Konsensus-prohnoz [The impact of COVID-19 on the economy and society — post-pandemic development. Consensus-forecast]*. Retrieved from <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=63a21de0-ad56-4954-bb93-1ec3d335802e&title=VipuskyvplyvCovid19-NaEkonomikuISuspilstvoPostpandemichniiRozvitok-Konsensusprohnoz-lipen2020-> [in Ukrainian].
4. Natsionalnyi bank Ukrainy. (n. d.). *Nahliadova statystyka [Supervisory statistics]*. Retrieved from <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> [in Ukrainian].
5. Hushcha, A. V., Boronos, V. H., & Romanova, Yu. Yu. (2019). Finansove zabezpechennia innovatsiinoi diialnosti pidpriemstv [Financial support of innovative activity of enterprises]. *Efektivna ekonomika*

- *Efficient Economy*, 11. Retrieved from http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2019/174.pdf [in Ukrainian].
6. Rudenko, I. V., Postolna, N. O., Holovanova, O. M., Prykhodko, T. M., & Zolotoverkha, V. P. (2019). Finansove zabezpechennia innovatsiinoi diialnosti pidpriemstv Ukrainy [Financial support of innovative activity of Ukrainian enterprises]. *Science Rise*, 5 (58). Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/334159441_Financial_implementation_of_the_Ukrainian_enterprises'_innovative_activities [in Ukrainian].
7. Kabinet Ministriv Ukrainy. (1996). *Pro Kontseptsiiu derzhavnoi promyslovoi polityky Ukrainy: postanova vid 29.02.1996 № 272* [On the Concept of State Industrial Policy of Ukraine: Resolution of February 29, 1996 № 272]. Retrieved from <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/272-96-p>. *Zakonodavstvo Ukrainy — Legislation of Ukraine* [in Ukrainian].
8. Pro Kontseptsiiu derzhavnoi promyslovoi polityky: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 12.02.2003 № 102/2003 [On the Concept of State Industrial Policy: Decree of the President of Ukraine of 12.02.2003 № 102/2003]. (2003). *Zakonodavstvo Ukrainy — Legislation of Ukraine*. Retrieved from <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/102/2003> [in Ukrainian].
9. Kabinet Ministriv Ukrainy. (2008). Pro skhvalennia kontseptsii proektu Zahalnodержavnoi tsilovoi ekonomichnoi prohramy rozvytku promyslovosti na period do 2017 roku: rozporiadzhennia vid 09.07.2008 № 947-r [On approval of the concept of the project of the National Target Economic Program for Industrial Development for the period up to 2017: order dated 09.07.2008 № 947-r]. *Zakonodavstvo Ukrainy — Legislation of Ukraine*. Retrieved from <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/947-2008-p> [in Ukrainian].
10. Ponedelko, G. (2011). Ispaniya: slabye perspektivy rosta [Spain: weak growth prospects]. *Mirovaya ekonomika i mezhdunarodnye otnosheniya — World Economy and International Relations*, 4, 60—69 [in Russian].
11. Rakhmetova, A. M. (2015). Konceptiya vzaimodeystviya bankovskogo i real'nogo sektorov ekonomiki v sovremennykh usloviyakh [The concept of interaction between the banking and real sectors of the economy in modern conditions]. *Doctor's thesis*. Moscow: FGOBU «Finansovyy universitet pri Pravitel'stve Rossijskoj Federacii» [in Russian].
12. Yurkiv, N. Ya., & Hladkykh, D. M. (2019). Rozvytok bankivskoho kredytuvannia hospodariuiuchykh subiektyv yak umova zabezpechennia staloho ekonomichnoho zrostantia v Ukraini [Development of bank lending to business entities as a condition for sustainable economic growth in Ukraine]. Retrieved from <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/rozvitok-bankivskogo-kredituvannya-gospodaryuyuchikh-subektiv-yak-umova> [in Ukrainian].
13. Neizvestna, O. V. (2016). Doslidzhennia suchasnoho stanu ta instrumentiv finansovoi pidtrymky pidpriemstv z boku bankivskoho sektoru [Research of the current state and instruments of financial support of enterprises from the banking sector]. *Tekhnologicheskij audit i rezervy proizvodstva — Technological Audit and Production Reserves*, 4/5 (30), 32—36 [in Ukrainian].
14. Pasinovykh, I. I., & Dmytruk, V. O. (2019). Kredytuvannia realnoho sektoru ekonomiky rehionu: stan, problemy, perspektyvy [Kredytuvannia realnoho sektoru ekonomiky rehionu: stan, problemy, perspektyvy]. *Sotsialno-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy — Socio-economic problems of the modern period of Ukraine*, 3 (137), 42—49. Retrieved from [http://ird.gov.ua/sep/sep20193\(137\)/sep20193\(137\)_042_PasinovykhII,DmytrukVO.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20193(137)/sep20193(137)_042_PasinovykhII,DmytrukVO.pdf) [in Ukrainian].
15. Ministerstvo rozvytku ekonomiky, torhivli ta silskoho hospodarstva Ukrainy. (2020). *Derzhavna pidtrymka APK-2020: prohrama zi zdeshevlennia kredytuvannia pratsiuvatyme za troma napriamamy* [State support of APC-2020: program to reduce the cost of lending will work in three directions]. Retrieved from <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=409b0030-c4de-490f-8fb9-40ccdea42010&title=DerzhavnaPidtrimkaApk2020-ProgramaZiZdeshevlenniaKredituvanniaPratsiuvatymeZaTromaNapriamami> [in Ukrainian].